

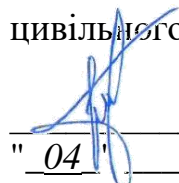
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

КАФЕДРА ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Вченої ради

Навчально-наукового інституту
цивільного захисту

Василь ПОПОВИЧ

" 04 " вересня 2020р.

ОК 1.6 ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

ПРОГРАМА

навчальної нормативної дисципліни

підготовки бакалавра

спеціальності: 122 Комп'ютерні науки

за освітньою програмою: Комп'ютерні науки

Львів
2020 рік

Розробники програми:

Михайло Нагірняк., доцент кафедри гуманітарних дисциплін та соціальної роботи, кандидат історичних наук, доцент

Рецензент:

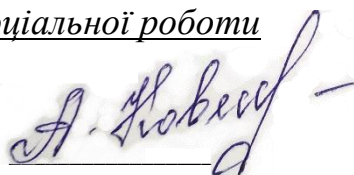
Віктор Голубко, завідувач кафедри історичного краєзнавства Львівського національного університету ім. І.Франка, доктор історичних наук, професор

Програму рекомендовано кафедрою гуманітарних дисциплін та соціальної роботи

Протокол від “ 31 ” серпня 2020 року № 1 -

Завідувач кафедри

гуманітарних дисциплін та соціальної роботи

(підпис)

проф. Ганна КОВАЛЬ

(ім'я та прізвище)

Схвалено Вченою радою навчально-наукового інституту цивільного захисту

Протокол від “ 04 ” вересня 2020 року № 1 -

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни “Історія української державності” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 122 “Комп’ютерні науки”.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є процес формування та розвитку української державності, її форми та функціонування від часів раннього середньовіччя до сьогодення, процес формування та розвитку військової, соціально-економічної, політичної сфер державності.

Міждисциплінарні зв’язки: дисципліна «Історія української державності» сприяє комплексності соціогуманітарних знань, на основі принципу історизму формує причинно-наслідкові та міжпредметні зв’язки з такими дисциплінами як “Українська мова та культура”, “Філософія” тощо.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів та тем:**

Змістовий модуль 1. Державність на землях України в добу Античності і раннього Середньовіччя.

Тема 1. Український етнос та етнімія. Державність доби Античності і раннього Середньовіччя.

Тема 2. Княжа доба. Русь-Україна. Галицько-Волинська держава - перше українське королівство.

Тема 3. Латентна доба української державності (Литовсько-Руська держава)

Змістовий модуль 2. Українська державність у ранньомодерний та новітній час

Тема 4. Українська козацько-гетьманська держава.

Тема 5. Українська національна ідея в умовах бездержавності.

Тема 6. Українське державотворення періоду Національної революції 1917-1920 рр.

Тема 7. Радянська Україна: реалізована утопія

Тема 8. Українські державницькі сили 20-х – 40-х рр. ХХ ст., їх програмні цілі та діяльність

Тема 9. Еволюція українського визвольного руху середини – другої половини ХХ ст.

Тема 10. Розпад СРСР. Відновлення незалежності України.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета курсу “Історія української державності” у вищій школі вивчення закономірностей виникнення і розвитку державності на території України, формування найсуттєвіших політичних інституцій, трансформації політичних устроїв державних утворень, що існували в Україні; розвиток національної самосвідомості майбутніх фахівців; виховання патріотичних і морально-етичних переконань фахівця, причетності до тисячолітньої історії українського народу; набуття фахівцями навичок роботи з історичними джерелами та літературою, наукового аналізу, спрямованих на забезпечення самостійного осмислення закономірностей історичного розвитку; вироблення умінь застосовувати набуті знання з історії у повсякденній діяльності, для орієнтації в суспільно-політичному житті, оцінки суспільних явищ і подій.

1.2. Основними завданнями навчальної дисципліни:

- використання новітніх здобутків історичної науки у викладанні вітчизняної історії;
- забезпечення реалізації в навчальному процесі принципів історизму і об’єктивності в оцінці фактів, явищ, подій;
- засвоєння основних аспектів політичного, соціально-економічного, суспільного та культурного розвитку державності України;
- вивчення суспільного ладу та політичних систем на різних етапах розвитку української державності;
- формування патріотизму, розвиток національної свідомості, поваги до власної історії;
- формування громадянської позиції шляхом засвоєння основних моральних норм і принципів життєдіяльності суспільства, їх трансформацій у переконання;
- вивчення практичних навичок роботи з історичними джерелами і науковою літературою.

1.3. Програмні результати навчання:

- формувати ідентичність та почуття особистої гідності за результатами осмислення соціального та морального досвіду минулих поколінь, розуміння історії і культури України, висловлювання власної думки та презентації результатів своєї діяльності на основі етичних принципів як державною так і іноземною мовами.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3,0 кредита ECTS.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ДЕРЖАВНІСТЬ НА ЗЕМЛЯХ УКРАЇНИ В ДОБУ АНТИЧНОСТІ І РАННЬОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ.

Тема № 1. Український етнос та етнічність. Державність доби Античності і раннього Середньовіччя.

Історія української державності як наука та навчальна дисципліна, джерельна та історіографічна база.

Початок формування людської цивілізації на території України. Кам'яний вік на території України. Трипільська культура. Кіммерійці, скіфи, сармати. Суспільний лад, господарство та релігійні вірування кочовиків. Античні міста-держави Північного Причорномор'я.

Етногенез слов'ян. Господарський, суспільний та релігійний розвиток східних слов'ян. Племянні союзи східних слов'ян.

Тема № 2. Княжа доба. Русь-Україна. Галицько-Волинська держава - перше українське королівство.

Передумови утворення держави у східних слов'ян. Основні теорії походження Київської Русі. Термін „Русь”, його етносоціальний зміст і походження. Перші київські князі. Київська Русь як держава. Прийняття християнства. Соціально-економічний, суспільно-політичний та культурний розвиток Київської Русі. Державний устрій Київської Русі. Державно-правова думка Русі. Київська держава у міжнародних відносинах. Причини занепаду Русі-України та її роль в утвердженні традицій української державності.

Галичина і Волинь у XI-XII ст.. Діяльність князів Романа Мстиславовича і Данила Галицького. Боротьба Галицько-Волинського князівства з монголо-татарами. Коронація Данила Галицького і її вплив на зростання міжнародного авторитету Галицько-Волинського князівства (королівства). Державний устрій Галицько-Волинського королівства. Взаємовідносини Галицько-Волинського князівства з Золотою Ордою, Угорщиною, Польщею, Литвою. Галицько-Волинська держава за наступників Данила Галицького. Внутрішньополітична криза та занепад держави. Історичне значення Галицько-Волинської держави в утвердженні традицій української державності.

Тема № 3. Латентна доба української державності (Литовсько-Руська держава).

Політична ситуація у Східній Європі в XIV- першій половині XVI. Захоплення українських земель Литовською державою. Особливості перебування України в складі Литви. Кревська унія 1385 р. Загарбання України Польщею. Адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Великого князівства Литовського. Люблінська унія 1569 р. і посилення польської експансії на українські землі. Напади турецьких і татарських орд на

Україну. Берестейська церковна унія. Феномен українського козацтва. Запорізька Січ, її устрій та право. Перетворення козацтва у провідну верству українського суспільства за гетьманування П. Сагайдачного.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНІСТЬ У РАННЬОМОДЕРНИЙ ТА НОВІТНІЙ ЧАС.

Тема № 4. Українська козацько-гетьманська держава..

Виникнення Козацтва. Запорізька Січ, її устрій та економіка. Реєстрове козацтво. Українське козацтво як історичний державотворчий феномен.

Причини, характер, рушійні сили та періодизація національно-визвольної війни під проводом Б.Хмельницького. Діяльність Б.Хмельницького. Перші переможні бої Б. Хмельницького, формування козацького війська, його організаційна структура і військове мистецтво .Зборівський договір і формування української козацької державності. Адміністративно-політичний устрій Української козацько-гетьманської держави (Війська Запорізького) Переяславська рада та Березневі статті 1654 р. і їх правові наслідки для Козацько-гетьманської держави.

Оцінка відносин між Москвою і Україною. Завершальний етап війни. Діяльність гетьмана І.Виговського. Гадяцька угода. Війна з Москвою. Битва під Конотопом. Боротьба старшинських угруповань за владу. Захоплення Лівобережної України московськими військами. „Чорна рада” 1663 р. Поділ України на Лівобережну і Правобережну.

Причини, характер та наслідки Руїни. Гетьман І.Брюховецький. Московські статті 1665 р. Зміна статусу Гетьманщини. Андрусівське перемир'я та Вічний мир між Москвою та Польщею. Політика Запорізької Січі. І. Сірко. Державницька діяльність П.Дорошенка. Бучацька угода 1672 р. Завершення національної революції. Знищення козацької держави на Правобережжі.

Діяльність гетьманів Д. Многогрішного, І. Самойловича. І. Мазепа та його спроба відновлення суверенітету Козацько-гетьманської держави. Північна війна. Полтавська битва (1709 р.). П. Орлик та його конституція (1710 р.). Українська політика Петра І. Гетьмани І. Скоропадський, П. Полуботок, Д. Апостол. Органи управління Україною. Перша і Друга Малоросійські колегії. Ліквідація Гетьманщини і Запорізької Січі. Заселення і колонізація Південної України. Поділи Польщі. Приєднання Правобережної України до Росії, а Західної – до Австрії. Заведення військового та адміністративного устрою на Україні за зразком Росії.

Тема № 5. Українська національна ідея в умовах бездержавності.

Система самодержавних органів управління Україною. Автономістський рух козацької старшини наприкінці XVIII. В. Капніст.

Суспільно-політичні рухи 20-30-х рр. XIX ст. Виникнення таємних товариств. Декабристи в Україні. Українське національне відродження. Діяльність Кирило-Мефодіївського товариства. Т. Шевченко.

Українофільство. „Хлопомани”. В. Антонович. Громади. Громадівський федералізм і громадівський соціалізм. М. Драгоманов. Посилення національного гніту. Валуєвський циркуляр і Емський указ.

Західноукраїнські землі в складі Австро-Угорщини. Революція 1848 р. в Україні Головна Руська Рада та її погляди на українську національну справу. Москвофіли і народовці.

Зародження політичних партій в Україні в кінці XIX – на початку XX ст. Українське питання в Російській Думі та Австрійському Рейхстазі. Проголошення ідеї самостійності України. М. Міхновський та Ю. Бачинський.

Тема № 6. Українське державотворення періоду Національної революції 1917-1920 рр.

Перша світова війна та її вплив на радикалізацію українського національного руху. Союз Визволення України та його програмні цілі і діяльність.

Лютнева буржуазно-демократична революція піднесення національно-визвольного руху в Україні. Створення і діяльність Центральної Ради, її боротьба за автономію України. Стосунки з Тимчасовим урядом, Характер Української автономії. Діяльність національного конгресу. I-ий та II-ий універсали Центральної Ради. Завоювання Української автономії. Українські політичні партії.

Більшовицький переворот в Петрограді, зміни в Україні. III-ий універсал та проголошення Української Народної Республіки. I-ий Всеукраїнський з'їзд Рад. Проголошення більшовицької ради в Україні. Відносини між Радянською Росією і УНР. Інтервенція Радянської Росії в Україні.

IV Універсал Центральної Ради. Проголошення незалежності України. Брестський мир в Україні. Німецькі та австрійські війська в Україні. Повстансько-партизанська боротьба.

Українська держава гетьмана П. Скоропадського. Внутрішня і зовнішня політика. Західноукраїнська Народна Республіка та її устрій. Створення Української Галицької армії. Війна з Польщею.

Директорія УНР. Трудовий конгрес. Проголошення Акту злуки УНР та ЗУНР. Війна УНР за незалежність. Уроки українського державотворення 1917-1920 рр. і актуалізація їх досвіду на сучасному етапі.

Тема 7. Радянська Україна: реалізована утопія.

Політика радянської влади в Україні в 1919-1920 роках. „Воєнний комунізм”. Прийняття першої Конституції УСРР та радянське будівництво. Терор. Денікінщина. Радянсько-польська війна. Завершення громадянської війни, її підсумки та уроки. Ризький мир і українське питання.

Державно-правовий статус УСРР. Політичний устрій республіки. Утворення СРСР і остаточна ліквідація суверенітету УСРР. Національна політика в Україні в 20-х роках. Українізація. Український націонал-комунізм.

Боротьба проти інакомислення, утвердження політичного та ідеологічного монополізму комуністичної партії. Утворення адміністративно-командної системи управління.

Тема № 8. Українські державницькі сили 20-х – 40-х рр. ХХ ст., їх програмні цілі та діяльність.

Становище західноукраїнських земель у міжвоєнний період в системі політичних режимів Польщі, Чехословаччини та Румунії. Особливості формування громадсько-політичної інфраструктури західних українців, напрямки української суспільно-політичної думки. Український націоналізм в контексті праворадикальних та тоталітарних рухів 20-х – 30-х років ХХ ст. «Українське питання» у політиці європейських держав напередодні вибуху Другої світової війни. Проголошення незалежності Карпатської України.

Україна в роки Другої світової війни. Формування нових кордонів України. Приєднання Західної України до УРСР. Радянізація західноукраїнських земель: методи проведення та наслідки. Створення надзвичайних органів державної влади і державного управління. Репресії, депортації..

Українські землі в роки німецько-радянської війни. Акт відновлення Української держави 30 червня 1941 р. Німецько-нацистський режим на тимчасово окупованій території. Окупаційна адміністрація на українських землях. Особливості розгортання Руху Опору в Україні. УПА – армія без держави, державотворча діяльність УПА. Діяльність ОУН. Наслідки Другої світової війни для України. Зміни соціальної та національної структури населення України у повоєнний період. Відновлення політичних репресій в Україні. Збройна боротьба проти тоталітарного режиму в Західній Україні у другій половині 40-х – початку 50-х рр. ХХ ст.

Тема № 9. Еволюція українського визвольного руху середини – другої половини ХХ ст.

Політика десталінізації та її вплив на українське громадське та культурне життя. Еволюція українського опозиційного руху в Україні (середина 1950-х – середина 1980-х років): від культурництва «шістдесятників» до організованої політичної опозиції дисидентів. Інституційні форми дисидентського руху. Українська Гельсінська Спілка, пошуки нових форм боротьби та ступінь їх впливу на українську громадськість. Національно-визвольні рухи у європейських державах «соціалістичного табору» та посилення відцентрових настроїв в українському суспільстві. Українське суспільство в умовах деструкції радянської тоталітарної системи (перебудови) у другій половині 1980-х рр. Кристалізація державницького напрямку в діяльності політичних партій та організацій. Народний Рух України. Перемога національно-демократичних сил на виборах до місцевих рад у західних областях України (1990 р.) і усунення компартійних структур від участі у державних органах влади. Декларація про державний суверенітет України. Політична боротьба в Україні навколо підписання «нового» союзного договору.

Тема № 10. Розпад СРСР. Відновлення незалежності України.

Проголошення та розбудова незалежної Української держави. Особливості посттоталітарного суспільства та його вплив на державотворчі процеси в Україні. Участь населення у державотворчих процесах. Дострокові вибори в 1994 р. Президента та Верховної Ради України. Л. Кучма.

Конституція України 1996 р.. Проблема формування духовного простору України і консолідації нації; суперництво архаїчних та модерних ідей у національному інтелектуальному середовищі щодо перспектив розвитку країни.

Суспільно-політичне життя в Україні другої половини 90-х років. Загострення політичної ситуації в Україні восени 2001 – навесні 2002 рр. Вибори Президента України 2004 р. В. Ющенко. Зростання громадської активності населення. Помаранчева революція. Вибори до Верховної Ради України. Політичний розвиток України в 2008-2013 роках.

Україна у сучасному світі і проблема вибору геополітичних орієнтирів. «Революція гідності» - перемога західного вектору зовнішньополітичної орієнтації України. Євромайдан. Президентські вибори 2014 року. П.О.Порошенко. Реакція Росії. АТО. Війна українського народу проти агресії Російської Федерації

Основні принципи зовнішньої політики незалежної України. Ядерне роззброєння. Україна в діяльності міжнародних організацій. Участь у миротворчих акціях. Сучасні проблеми державотворення.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. **Нагірняк М. Я.** Методичні рекомендації та тести для виконання контрольної роботи з навчальної дисципліни «Історія України». Львів, ЛДУБЖД, 2018. 28 с.
2. **Лаврецький Р.В., Нагірняк М.Я., Телюк С.Р.** Історія України. Частина I : Від найдавніших часів до XVIII ст. : Практикум / Р.В.Лаврецький, М.Я.Нагірняк, С.Р.Телюк. – Львів : «СПОЛОМ», 2007. – 356 с.
3. **Історія України XIX – XXI століть** : практикум / В.Є.Голубко, Р.В.Лаврецький, А.Ф.Лозинський, М.Я.Нагірняк, В.І.Чура ; за ред. Р.В.Лаврецького ; Львів. Держ. Ун-т безпеки життєдіяльності. – К. : Знання, 2015. – 375 с.
4. **Історія України та її державності.** Львів: Видавництво "Бескид Біт", 2008. 444 с.
5. **Історія України:** навч. посіб. / М. В. Лазарович. – 2-ге вид., виправл. і доповн. – К. : Знання, 2011. – 685 с.
6. **Крупник Л.О.** Історія України: формування етносів, нації, державності. Київ. Центр учбової літератури, 2009. 216 с.
7. **Лазарович М. В.** Історія України : Навч. посіб. / М.В.Лазарович. – К.: Знання, 2008. – 683 с.
8. **Новітня історія України. 1914 – 2008 рр. :** навч. посіб. / [К. К. Кондратюк, Г. А. Боднар, В. М. Качмар, В. Є. Голубко]. – К. : Знання, 2011. – 535 с.
9. **Палій О.** Короткий курс історії України. Київ: АБАБАГАЛАМАГА, 2017. 464 с.
10. **Семенюк С.** Історія українського народу. Львів. Апріорі, 2010. 608 с.

Допоміжна

1. **Нагірняк М. Я.** Церква і українське військо: історія взаємовідносин / М. Я. Нагірняк, Г. В. Коваль /// Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво: збірник матеріалів XII міжнародної наукової конференції. – Львів: ЛПБА ПЦУ, 2019. – 278 с. – С. 98-105
2. **Нагірняк М. Я.** Тактика боротьби органів радянського режиму з УГКЦ (1944–1946) / М. Я. Нагірняк // Історичні пам'ятки Галичини. Матеріали VI-ї краєзнавчої конференції (4.ІІІ.2016). – Львів, 2016. – 302 с. – С. 124-131.
3. **Нагірняк М. Я.** Політична та ідеологічна боротьба органів комуністичної партії у процесі утвердження режиму в Західній Україні (1944 – 1945 рр.) / М. Я. Нагірняк, Р. В. Лаврецький // Військово-науковий вісник Академії Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. – Випуск 20. – Львів : АСВ, 2013. – С. 66-80
4. **Нагірняк М. Я.** Політична та ідеологічна боротьба ОУН і УПА з радянським режимом у повоєнні роки / М. Я. Нагірняк, А. Я. Нагірняк // Держава та армія. Вісник національного університету "Львівська політехніка". – № 693. – Львів : НУ "Львівська політехніка", 2011. – С. 223-230.

5. **Андрощук О. Ф.** Україна: хроніка ХХ століття. Роки 1991 – 1995: Довідкове видання / О. Ф. Андрощук, О. Г. Бажан, Г.Б. Басара; Ред. В.А. Смолій; Ін-т історії України НАН України.– К., 2005.
6. **Баран В.** Україна: новітня історія (1945-1991 рр.) / В. Баран. – Львів: Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України, 2003. – 670с.
7. **Володимир Щербицький:** спогади сучасників / за ред. В. Возіанова, В. Врублевського, Ю. Єльченка та ін. – Київ: Дім “ІнЮре”, 2003. – 587 с.
8. **Голод 1932-1933 років на Україні :** Причини та наслідки / Відп. ред. В. Литвин; голова ред. ради В. Смолій. – К., 2003.
9. **Дашкевич Я.** “... Учи не ложними устами казати правду”. Історична есеїстика / Я. Дашкевич. – Київ: Темпора, 2011. – 827 с.
10. **Зовнішня політика України в умовах глобалізації 1991-2003.** Анотована історична хроніка міжнародних відносин / Відп. ред. С. В. Віднянський. – К., 2004.
11. **Історія України від найдавніших часів до сьогодення.** Збірник документів і матеріалів / За заг. ред. А. П. Коцура, Н. В. Терес. – Київ-Чернівці : Книги-XXI, 2008. – 1100 с
12. **Калініченко В.** Історія України : Підручник для історичних факультетів вищих навчальних закладів / В. Калініченко, І. Рибалка. – Х., 2004.
13. **Кентій А. В., Лозицький В. С., Слободянюк М. А.** Радянський рух Опору на окупованій території України / А. В. Кентій, В. С. Лозицький, М. А. Слободянюк. – К., 2010. – 98 с.
14. **Кульчицький С. В.** Голод 1932-1933 рр. в Україні як геноцид С. В. Кульчицький. – К., 2005. – 220 с.
15. **Кучер В. І., Чернега П. М.** Україна у Другій світовій війні (1939-1945) / В. І. Кучер, П. М. Чернега. – К., 2004.
16. **Остафійчук В. Ф.** Історія України: сучасне бачення : Навч. посіб. / В. Ф. Остафійчук. – 4-те вид., випр. – К. : Знання-Прес, 2008. – 424 с.
17. **Українська Повстанська Армія.** Історія нескорених / В. В'ятрович (відповід. ред.), Р. Гриців, І. Дерев'яний, Р. Забілий, А. Сова, П. Содоль. – Львів, 2007. – 352 с.
18. **Український визвольний рух /** Центр досліджень визвольного руху, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів, 2007. – Збірник 10 : До 100-річчя від дня народження Романа Шухевича. – 352 с.

Інформаційні ресурси

1. **Інститут історії України.** [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://history.org.ua/>.
2. **ІЗБОРНИК.** [Електронний ресурс]. – Доступний з: www.litopys.org.ua.
3. **"НОВА МОВА".** Проект розвитку української мови. [Електронний ресурс]. – Доступний з: www.novamova.com.ua

4. КРИТЕРІЇ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ ТА ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

При оцінюванні результатів навчання студентів потрібно керуватися такими **критеріями успішності навчання**:

Оцінка **“відмінно”** ставиться тоді, коли курсант (студент):

- правильно розуміє зміст дисципліни, закономірності виникнення і розвитку людського суспільства та державності на території України, знає витоки формування культури, найсуттєвіших політичних інституцій, значення патріотизму, національної свідомості;

- дає чітке пояснення основним історичним поняттям, законам та принципам, вміє знайти вірний вихід із складних історичних проблем, знає причинно-наслідкові зв'язки історичних подій, вміє користуватись історичними картами, аналізувати історичне джерело;

- буде відповідь за власним планом, супроводжуючи розповідь новими прикладами, вміє застосовувати знання в новій ситуації при вирішенні конкретної проблеми;

- вміє встановити зв'язок між матеріалом, що вивчається і раніше вивченим матеріалом з курсу історія української державності, а також з матеріалом, засвоєним при вивченні інших суспільних наук.

Оцінка **“добре”** ставиться, якщо відповідь відповідає основним вимогам до відповіді на оцінку **“відмінно”**, але студент не використовує власний план відповіді, нові приклади, не застосовує знання в новій ситуації, не може встановити зв'язку з раніше вивченим матеріалом і матеріалом, який засвоєний при вивченні інших дисциплін.

Оцінка **“задовільно”** ставиться, якщо більша частина відповіді задовольняє вимоги до відповіді на оцінку **“добре”**, але у відповіді виявляються окремі прогалини, які не перешкоджають подальшому засвоєнню програмного матеріалу, студент вміє застосовувати одержані знання, але при цьому користується допомогою викладача.

Оцінка **“незадовільно”** ставиться у цьому випадку, якщо студент не оволодів основними знаннями і вміннями у відповідності з вимогами програми.

Формою підсумкового контролю успішності навчання є **диференційований залік**.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Для визначення рівня засвоєння курсантами (студентами) навчального матеріалу використовуються такі засоби діагностики успішності навчання:

- поточний контроль (оцінювання усних і письмових відповідей під час семінарських занять, написання контрольних робіт та поточне тестування);

- контроль за самостійною роботою (виконання завдань до семінарських занять, захист рефератів за обраною темою, презентація наукових досліджень тощо);

- підсумковий контроль (диференційований залік).

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінювання. Оцінка із 100-бальної шкали в національну переводиться відповідно до діючого положення про освітній процес (91–100 – «відмінно», 71–90 – «добре», 51–70 – «задовільно», менше 51 – «незадовільно»).